

VOGNPROSJEKTET 2016

Forum for samlingsforvaltning
leder: Jorunn Gunnestad, jorunn.gunnestad@annomuseum.no
Anne Storbekken og Vigdis Vingelsgaard, Bevaringstjenesten

Vognprosjektet ble initiert av Forum for samlingsforvaltning i Anno museum

Anno museum har søkt om penger til fellesmagasin på bakgrunn av tilstandsvurderinger av museenes bevaringsforhold. Tilstandsvurderingene ble utført av bevaringstjenesten i 2001-2002. Forprosjektet til magasin er klart og godkjent av Kulturdepartementet.

I 2016 fikk Anno lovnad om midler fra Hedmark fylkeskommune.

Prioritering i samlingene er viktig.

Hvorfor starte med vognene?

Vogner er plasskrevende og kompliserte objekter som er dårlig registrert i våre museer. Og de er vanskelige å finne igjen og vanskelig tilgjengelige fordi de er oppbevart i uthus av ymse slag.

Vi ønsket derfor å revidere vognsamlingene i hele ANNO for å prioritere hvilke som må inn i fellesmagasin og evt. tiltak for de andre ut fra at vogner er

- Viktig statussymbol og klassemarkør
- Teknisk avansert å lage
- Mange håndverksfag nødvendig
- Kompliserte å konservere og restaurere sammensatt av mange ulike materialer, tre, maling, tekstil, lær.

Målsetning for Vognprosjektet

Få til et grunnlag for å drøfte den kulturhistoriske verdien og foreslå bevaringstiltak på kort og lang sikt ved å :

- Skaffe det enkelte museum og fellesskapet i Anno museum oversikt over sine vogner
- Framskaffe opplysninger om vogntyper og historiske opplysninger om den enkelte vogn, vognhistorisk kontekst.
- Oppdatere dokumentasjon
- Foreta tilstandsvurdering

Arbeidsgruppe

- vognhistoriker og konservator/kurator Bjørn Høie fra Folkenborg museum
- konservator/kurator, Jorunn Gunnestad, jorunn.gunnestad@annomuseum.no
- konservator NKF-N Anne Storbekken, anne.storbekken@annomuseum.no
- konservator NKF-N Vigdis Vingelsgaard, konsulent, vigdis.vingelsgaard@annomuseum.no
- fotograf , ønsket, men lot seg ikke gjøre
- bistand fra hvert museum ved behov (museene bidro i større og mindre grad)

Foto forside: Vigdis Vingelsgaard. Ellers er alle foto tatt av Anne Storbekken.

Hvor er vognene?

Vognene er lagret på ulike steder i museene. I små seterhus, på kjøringa på stall og låve, oppunder og under, ved siden av og bak, og under presenning ute og noen i utstilling.

Hvor er vognene?

Ett eksempel: Tidligere dansepaviljong, nå «vognhallen», på Glomdalsmuseet før oppstart av ryddeprosjektet

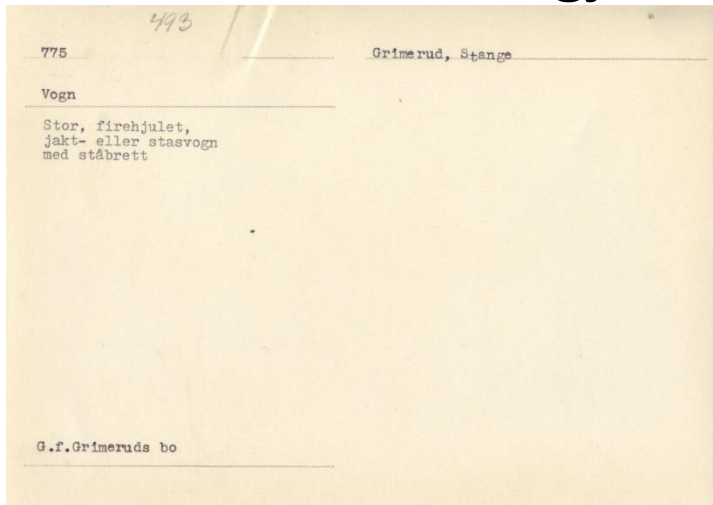

Hvor fant vi informasjon om vognene?

- Hovedprotokoller / innførselsprotokoller
- Kartotek kort
- Rapport fra tilstandsundersøkelser i 2000-2001 foretatt av Bevaringsavdelingen for museene i Hedmark
- Årbøker
- Småskrifter
- Primus
- Ansattes hukommelse

Registrering, mangelfull

- Vogner som er registrert har fått et museumsnummer som er hengt på vogna. Dette har i flere tilfeller falt av eller skrifta har forsvunnet med åra.
- Foto? Sjeldent
- Beskrivelse slik at gjenstanden kan gjenkjennes?

Er dette denne stasvogna?

Dagens magasinforhold

Ikke tilfredsstillende oppbevaringsforhold:

- Utette hus medfører støv og tilgang for fugler og skadedyr, vekslende klima, fysiske skader pga. stabling av gjenstander
- Vanskelig tilgang for forskning og formidling, meningsløst å utføre konservering

- Store tunge gjenstander stenger for tilgjengeligheten

Eksempel fra *Tilstandsvurdering av oppbevaringsforholdene i 2000-2001*, Domkirkeodden. Ingenting er forbedret. Søknad om penger til fellesmagasin ikke innvilget.

Hedmarksmuseet

Samanstilling av hovedvurderingar gjort i dei enkelte einingar, undersøkelse fra 2000 + 2001, v. Vigdis Vingelsgård

Eining	Isolasjon/ Vedlikeh.	Klima- forhold	Lys- forhold	Mus/ Fagl	Insekt	Vasskade	Reinhold	Tilgang/ gjennfinn	Næraste Omg.	Forebygg- brannvern	Brann- varsling	Brannsl- utstyr	Skal- sikring	Tjuveri- alarm	Adg. kontroll	Gjenst. sikring	Tot.vard magasin	Tilstand
MAGASINER																		
Jemtlandsstallet 301					gj.std infisert													
Jemtlandsstallet 101		4	1			3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Jemtlandsstallet 104		4	4			3	4	3	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Jemtlandsstallet 103		4	2		Enkelt gj.std infisert	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Stavlåven 101		4	2	M F		2	4	4	4	4	2	4	-	-	-	-	4	4
Stavlåven 102+103		4	4	M F		4	4	4	4	4	2	4	2	4	4	4	4	4
Stavlåven 201		4	3			2	4	4	4	4	1	4	4	4	4	4	4	4
Stavlåven 202		4	3			2	4	4	4	4	1	4	4	4	4	4	4	4
Pershagen låve				F														
Tomterlåven 201		4	2			2	4	4	4	4	1	4	4	-	4	4	4	3
Tomterlåven 301		4	2			2	4	4	4	4	1	4	4	4	4	4	4	4
Vethammerfjøs		4	2	M F	Enkelt gj.std infisert	2	4	4	4	4	1	4	4	4	4	4	4	4
Høyby låve		4	2	M F	Enkelt gj.std infisert	3	4	4	4	4	-	4	4	-	4	4	4	4
Potetbu, oppe				F														

Dette skjemaet er et utdrag av den undersøkelsen av museumsbygninger som ble foretatt i 2000 og 2001.

Bygningene nevnt her er de bygningene ute på området som inneholder vogner på Domkirkeodden, bortsett fra uthusbryggerhuset der det er oppbevart ei trille. I tillegg kommer de 3 vognene som er utstilt i Storhamarlåven.

Kategori forklaring:

- 1= svært bra
- 2= tilfredsstillende
- 3= ikke tilfredsstillende
- 4= dårlig.

Forholdene i disse "magasinene" har ikke endret seg etter 2001.

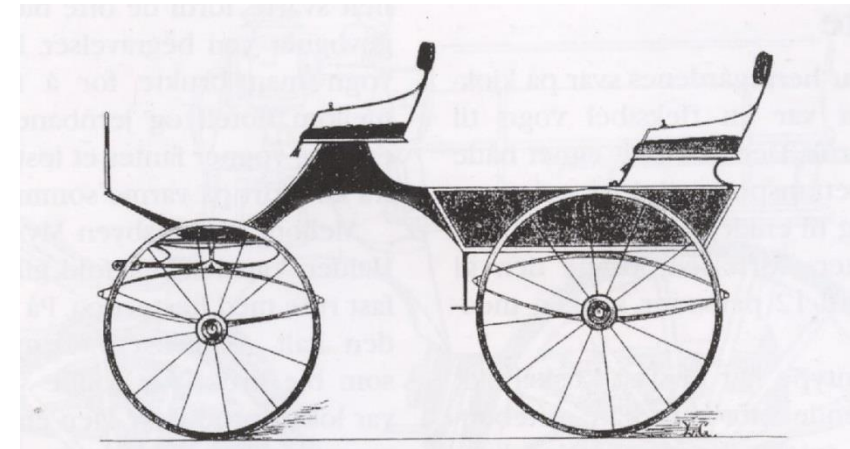
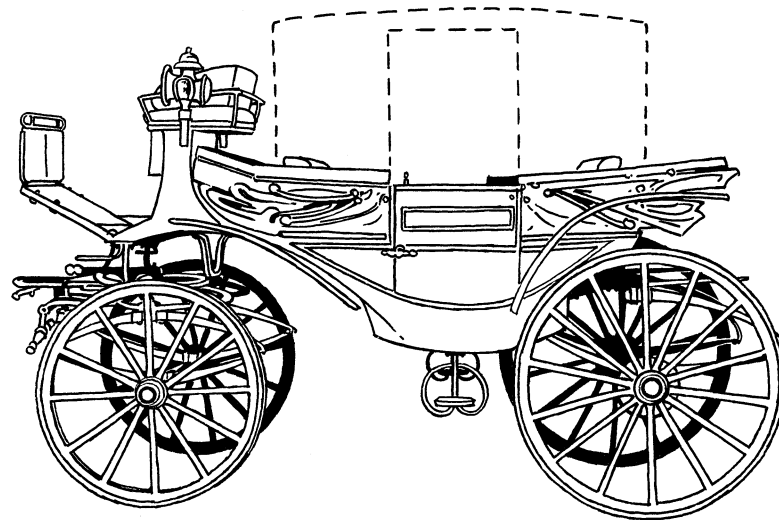
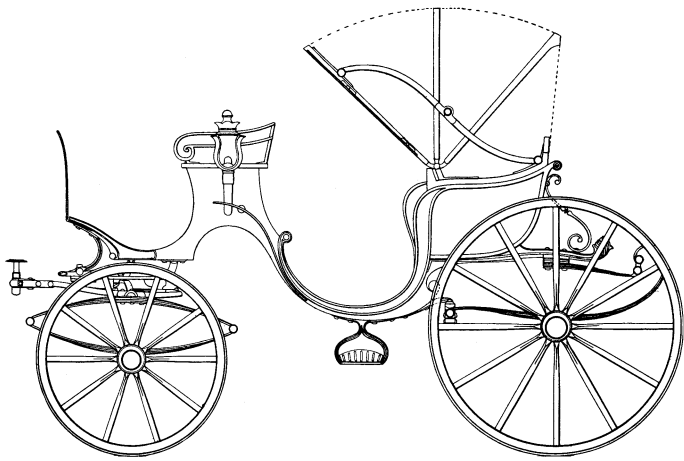
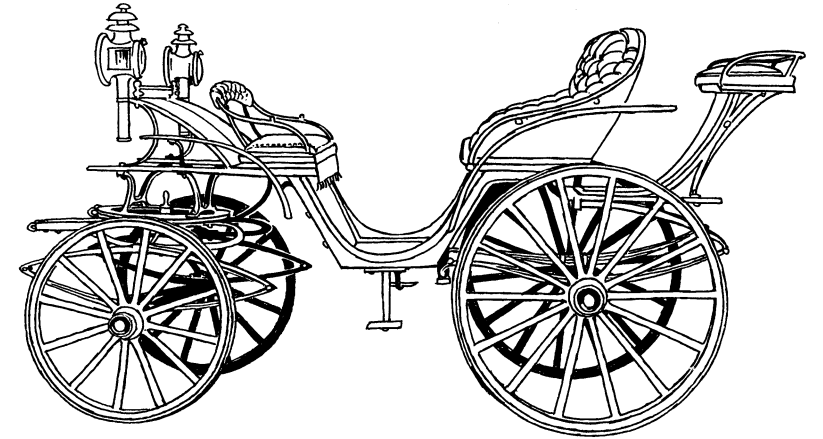
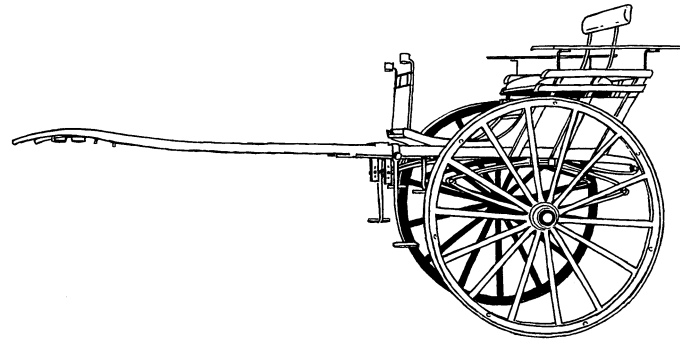
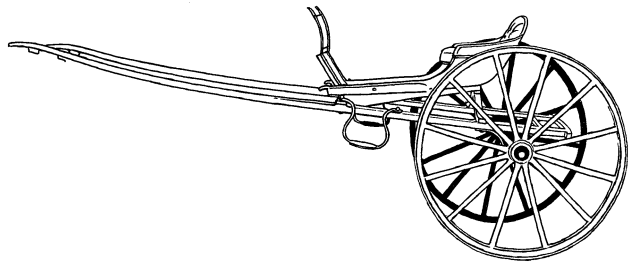
Det betyr at de ikke er egnet som lager for vogner som har sårbare overflater og tekstiler.

Hva har vi fått ut av vognprosjektet i 2016?

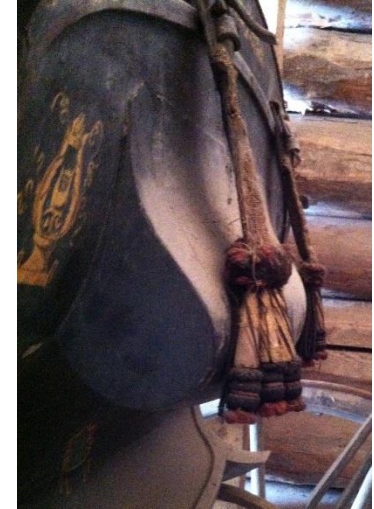
- Bjørn Høyes vognhistoriske vurderinger
- PRIMUS registrering med foto
- PRIMUS registrering i konserveringsmodulen som er under utvikling

Karjol – gigg – trille - mylord gml. – landauer - kjøkkenvogn

Phaeton, eier var stortingsmannen og lensmannen Ole Evenstad (1739-1806) fra Stor-Elvdalen. Nå på Glomdalsmuseet. Meget høy verdi.

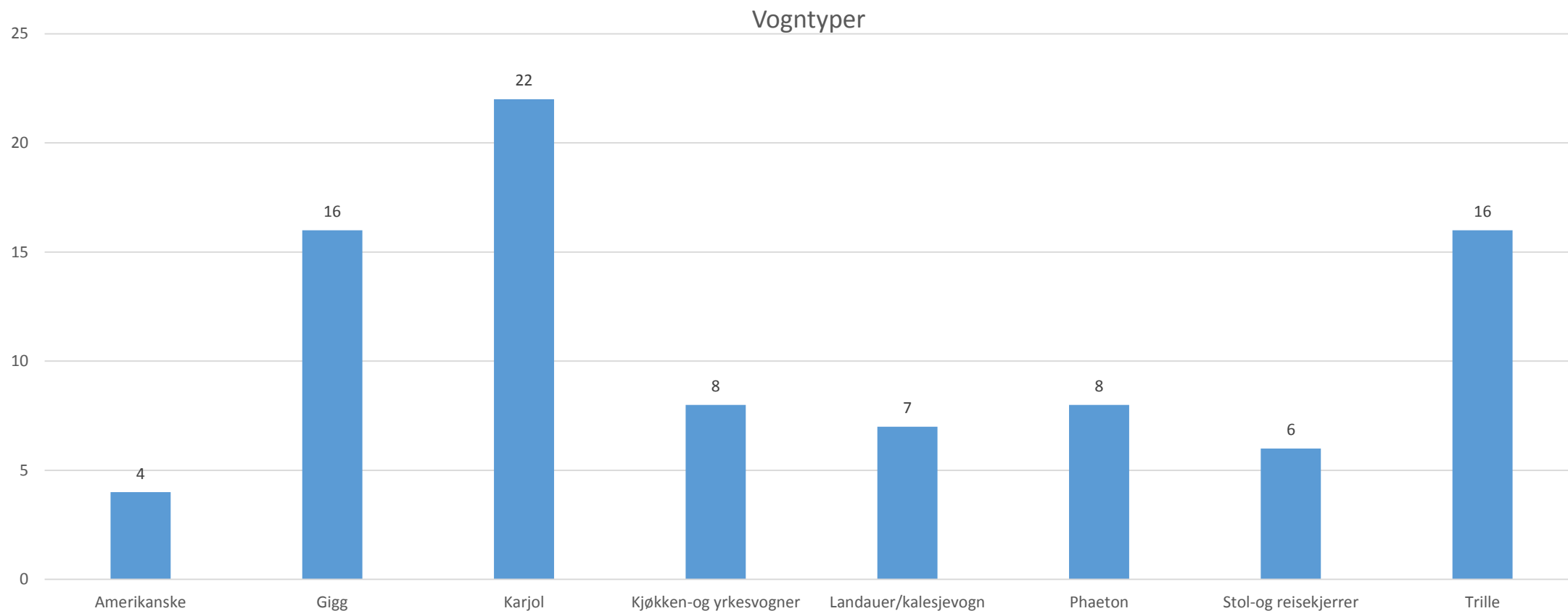

Vognhistorisk kontekst, Bjørn Høies inndeling

- Pheatoner 1780 – 1840
- Sjeser / gigger 1800 – 1915
- Karjoler 1850 – 1915
- Stolkjerrer 1850 – 1915
- Triller med og uten fast kuskebukk 1860 - 1930
- Landauere og nyere kalesjevogner 1870 – 1915
- Kjøkkenvogner (inkl. likvogn og ambulanse) 1880 – 1930
- Amerikanske kjøretøy

Vogntyper fordelt på antall i hver kategori

87 registrerte og tilstandsregistrerte av ca. 100 i alt

Konservator Bjørn Høies sammenfatning av vognenes kulturhistoriske verdi

Generelt inneholder samlingene av hestetrukne personkjøretøy i Anno museum *usedvanlig mye godt materiale*, på tross av sine lagringsforhold.

Flere (20 -25) er å betrakte som objekter av *høy nasjonal* bevaringsverdi. Dette gjelder mest de eldste kjøretøyene (sjeser og phatoner) og noen få eksemplarer av nyere opprinnelse.

Det kan virke som om *kjøretøyene fra perioden 1780 – 1840 har blitt tatt vare på i større grad på innlandet enn ute langs kysten*. Spesielt denne delen av materialet har tydelige linker til samtidige kjøretøy ute i Europa. De har hatt minimalt med norsk tilpasning og har således også en *internasjonal interesse*. Dette åpner for muligheten for å plassere objektene i en videre og internasjonal kontekst av kulturimpulser.

Amerikanske kjøretøy

Karjoler 1850-1915

Meget høy verdi

Patent P. Norseng Hamar Norge

Meget høy verdi

A. Lunds patent Hamar

Middels verdi

Stolkjerrer 1850-1915

Meget høy verdi

Meget høy verdi

Sjes/gigg 1800-1915

Meget høy verdi

Høy verdi

Kritisk tilstand.

Pheaton, 1780-1840

Meget høj verdi

Meget høj verdi

Landauer/kalesjevogn 1870-1915

Meget høy verdi

Meget høy verdi Dypheftet kalesje og spesiell fating

Meget høy verdi

Silketrekk på polstringen

Triller 1860-1930

Trille meget høy verdi

O. Sørensen Christiania

Kurvtrille

A. Lund Hamar

Trille, meget høy verdi, ved ankomst til museet i 1975 Dagens lagring av trilla utilgjengelig bak «jernhest» i et uthus

Kjøkken- og yrkesvogner 1880-1930

Meget høj verdi

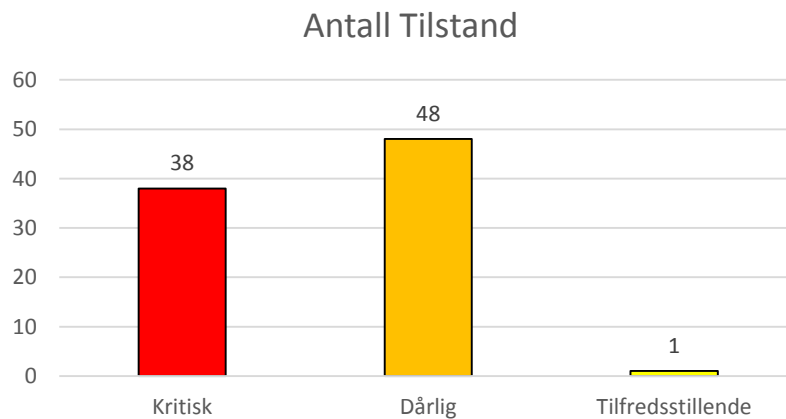
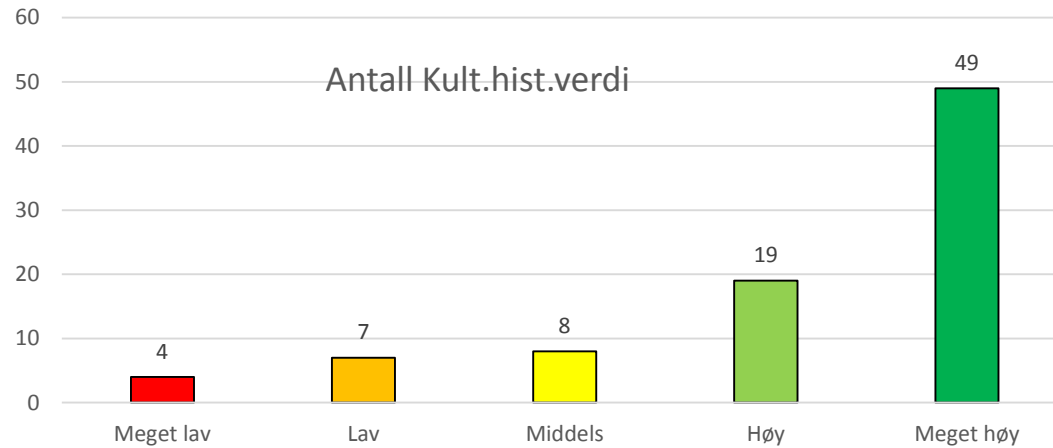
Høj verdi

Lav verdi

ANNOs registrerte samling av hestekjørte vogner til personbefordring er 87

Tilstandsvurdering av gjenstander.

Gradering 0-4:

0- Svært god: Ingen synlige skader, slitasje eller tegn på nedbrytning. Ingen behandling.

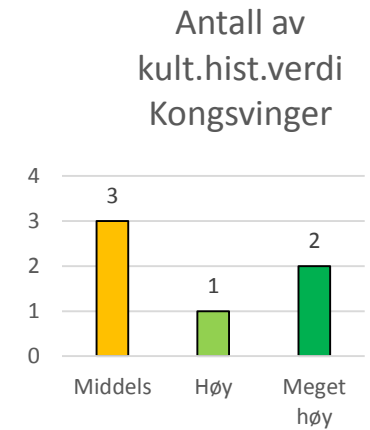
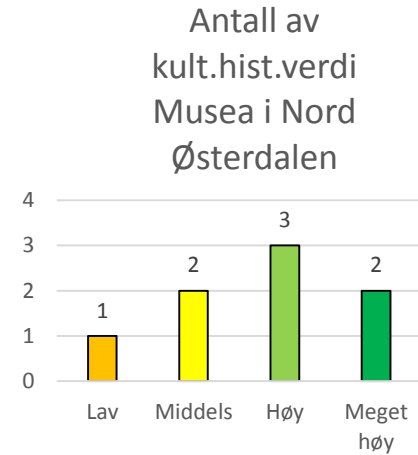
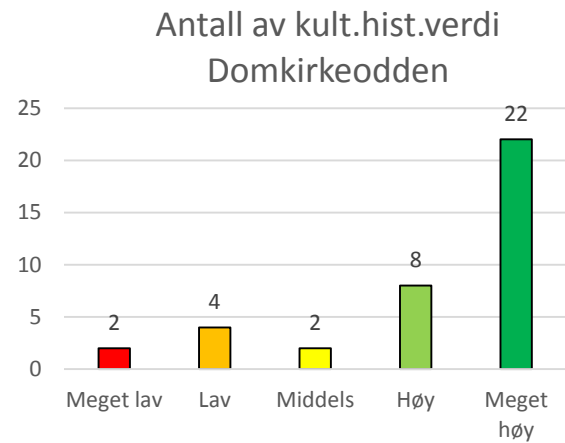
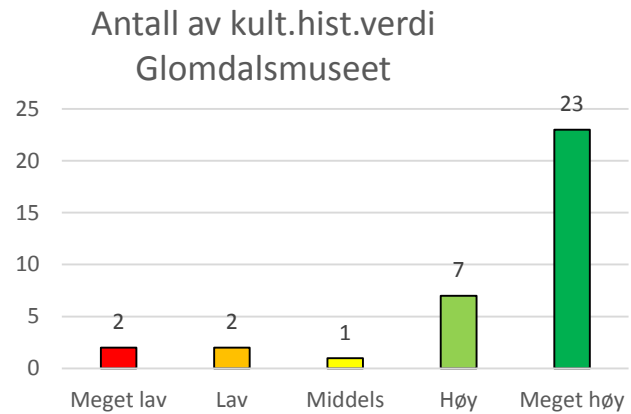
1- God: Mindre synlige skader eller slitasje. Stabil tilstand. Noe behandling kan være nødvendig i forbindelse med utstilling eller utlån.

2- Tilfredsstillende: Enkelte synlige skader og/eller tap, men relativt stabil strukturell tilstand.

3- Dårlig: Betydelige skader; strukturell ustabil og/eller aktiv nedbrytning. Behandling ønskelig for å hindre ytterligere skader eller nedbrytning.

4- Kritisk: Svært nedbrutt kritisk tilstand. Trenger omfattende behandling for å hindre total ødeleggelse.

Vogner på de enkelte avdelinger

Eks på registreringer i Primus, P-nr. !

P. 35 Vogn Side 1
16.04.2017

Identifikasjonsnr: P. 35

Klassifikasjon

Betegnelse:
Vogn

Pres. betegnelse:
Kalesjevogn

Gruppering

Tilhører samling:
1 Domkirkeodden

Registreringsnivå: Enkeltgjenstand Grupperingskriterium:
Gruppering - kommentar:

Historikk

Hendelse: Fotografering

Beskrivelse: beskrevet av vognekspert og konservator Bjørn Høie

Datering: Fra: 22.06.2016 Til:
Grunnlag:
: Storbekken, Anne
: Jorunn Gunnestad

Beskrivelse

Beskrivelse:
Vogn med fire hjul, stikkstang og vogndrag som dragtype, elliptiske helfjærer foran og 3/4 fjærer

P. 35 Vogn Side 2
16.04.2017

bak, tre tverrstilte seter, fast kuskebukk, kalesje, lave dører, sammenleggbart vindu foran kalesjen, patentaksel, lykteholder, fløy av jernblikk.
Kuskebukkens ryggbrett har en malt imitasjon av fløtverk bak (malt rotting imitasjon).
Dypheftet polstring for hodekivle i den nedfellbare del av kalesjen.
Rammetret i dører har en avslutning i overgang til kuskebukk, som er formet som en akantus; bladornament
Jernbeslåtte hjul
Antall trefell: 5 foran og 6 bak
Antall eiker: 10 foran og 12 bak

Mål:
Kategori:

Lengde : 285 cm
Bredde : 153 cm
Høyde : 210 cm
Høyde : 138 cm - Kuskebukk
Høyde : 87 cm - Passasjersele
Lengde : 210 cm - Draggeffelen
Diameter : 76 cm - Hjul diameter foran
Diameter : 90 cm - Hjul diameter bak
Bredde : 4,5 cm - Felgbredde
Lengde : 182 cm - Akselavstand
Vidde : 131 cm - Sporvidde foran og bak

Farge:
Vogngrønn
Lysgrønn Staffering
Rød Staffering
Lys gul Staffering.

Referanser

Alternative nummer:
P35 Type: Institusjonsintern katalog/liste
Kommentar: Prosjektnummer

Administrasjon

Status: 1 Vanlig tilvekst, høy bevaringsverdighet. Kan ikke byttes eller avhendes
Kommentar:
Fast plassering:Stavlåven

Registrert dato: 26.08.2016 Registrert av: AST
Sist endret: 28.11.2016 Sist endret av: AST

Muséene har innført mange av vognene sine i protokoller og gitt de et museumsnummer som er blitt skrevet på en lapp og hengt på vogna. Denne har i mange tilfeller falt av. Vår oppgave ble å prøve å gjenkjenne vogner ut i fra en beskrivelse på kartotek kort og i protokoller. Ikke helt enkelt. **Vi opprettet ei mappe i Primus kalt vogner og ga alle vognene et P-nummer uavhengig av om vi fant museumsnummeret på vogna.**

Eks på tilstandsregistrering i konserveringsmodul i Primus

Rapport
Storbekken, Anne
17. april 2017

Gjenstand: P. 35: Vogn (Kalesjevogn)

Basisinformasjon

Identifikasjonsnummer:	P. 35
Samling:	Domkirkeodden
Tilstandskode:	Kritisk
Registreringsnivå:	Enkeltgjenstand
Tilstandskode:	Kritisk
Beskrivelse av tilstand:	Kalesjen må sikres. Det samme med malingen
Datering fra:	26.08.2016
Datering til:	26.08.2016
Dato opprettet:	26.08.2016
Opprettet av:	Storbekken, Anne
Type formål:	Konservering
Beskrivelse av formålet:	revisjon av vognsamlingen for plassering i nytt magasin

Utført arbeid

OVERSIKT OG REVISJON

Finne opplysninger og koble de til gjenstandene og finne de.

BESKRIVELSE

Dokumentere: det vil si fotografere, måle, beskrive og legge foto, tilstands-vurdering og informasjon inn i Primus.

VURDERING

Tilstandsvurdering og BHs vurdering av teknisk tilstand og sjeldenhet gir sammen med den lokalhistoriske kontekst grunnlag for prioritering.

KONKLUSJON

Utvelgelse og prioritering må gjøres på det enkelte museum av aksjonskomiteer

TILTAK

På kort sikt: Reorganisering, noe rengjøring og tildekking med Tyvek

Hva kan rapporten brukes til?

- Underbygge behov for bedre magasinforhold
- Prioritere i samlingene av **aksjonskomiteene ved de enkelte avdelinger i samarbeid med konservator NKF-N:**
 - til fellesmagasin (og dermed prioriteres for konservering og restaurering)
 - stå på «utstilling i låver»
 - settes i stand til bruk
 - avhendes
- Tallfeste behov for arealer i fellesmagasin

